

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Валентина БУРЕНКО, завідувач кафедри методики мов та літератури ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

Сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростаючу потребу суспільства у формуванні обдарованої творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, креативних можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Саме така обдарована особистість є найбільшою цінністю у суспільстві.

Обдарованою ми називаємо людину, яка має значні природні здібності, задатки, талант. Творчий потенціал, безперечно, має кожна особистість, необхідно лише створити належні умови для його розкриття та розвитку.

Вирішення цього важливого завдання покладено, насамперед, на систему освіти та виховання, що потребує принципово нових підходів до навчання, виховання, організації позакласної роботи, постійного оновлення форм, методів, технологій з метою ефективного впливу на розвиток особистості дитини. Зокрема великого значення набувають на сучасному етапі і дистанційні форми роботи з обдарованими дітьми. Оскільки інформатизація освіти, як загальновідомо, – це не тільки вирішення певних технологічних проблем оснащення навчально-виховного процесу, не лише відповідна підготовка педагогів до активного використання ІКТ у навчанні та позакласній роботі, а й створення належного інформаційно-освітнього простору, що дозволить забезпечити освітні потреби особистості, у тому числі і розвитку її обдарованості через систему дистанційних форм роботи.

У зв'язку з цим протягом останніх трьох років в Інституті післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка на кафедрі методики мов та літератури розроблявся науково-педагогічний проект «Шлях до успіху: дистанційні форми роботи з обдарованими дітьми».

Концептуальні ідеї науково-педагогічного проекту ґрунтуються на таких **положеннях**:

- обдарованість є загальною здатністю індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги; це здатність психіки підлаштуватися до нових завдань та умов життя;

- обдарованість проявляється лише у конкретній діяльності. Для динаміки обдарованості особливого значення набуває оптимальність рівня вимог, які висувуються у процесі діяльності. Щоб стимулювати розвиток, ці вимоги мають бути досить високими;

- розвиток обдарованості неодмінно передбачає впровадження у навчально-виховний процес гуманістичного принципу організації діяльності дитини в урочний та позаурочний час, коли в центрі перебуває особистість учня з її потребами, інтересами і можливостями.

Ми припускаємо, що розвиток обдарованості, творчих здібностей буде ефективним, якщо:

а) розвивати в учнів:

- прагнення до нових знань та умінь,
- здатність до самостійного здобуття знань,
- уміння використовувати набуті знання та уміння на практиці;

б) запроваджувати у практику роботи з обдарованими дітьми **дистанційні форми**, які на відміну від традиційних забезпечать:

- **згучність** (можливість займатися творчою діяльністю у зручний для себе час, у зручному місці та темпі);

- **паралельність** (паралельне з основним навчанням формування індивідуальних творчих здібностей та нахилів);

- **вибірковість** (можливість вибору із наявних творчих видів роботи відповідного до своїх уподобань та здібностей);

- **охоплення** (одночасний доступ до багатьох джерел навчальної та іншої інформації, спілкування через мережі зв'язку один з одним та з педагогами);

- **технологічність** (використання новітніх досягнень інформаційних та телекомунікаційних технологій, що сприяють просуванню учнів у світовий інформаційний простір);

- **соціальну рівноправність** (можливість участі незалежно від місця проживання, стану здоров'я, матеріального забезпечення тощо).

Необхідність розробки зазначеного науково-педагогічного проекту вмотивована, насамперед, його **актуальністю**, яка полягає в такому:

- у сучасних науково-методичних та практичних дослідженнях недостатньо визначено та обґрунтовано ефективну модель роботи з обдарованими дітьми, у тому числі і її дистанційні форми;

- немає чітких систематизованих умов оптимізації заявленої роботи, яка має бути зорієнтованою на вимоги сучасної гуманістичної парадигми навчання й виховання, на створення належних умов для розвитку творчого потенціалу підростаючої особистості;

Інноваційні підходи у роботі з обдарованими дітьми, зокрема і різноманітні дистанційні її форми, допоможуть вихованню творчої активної особистості, спроможної удосконалюватися самостійно. Таким чином, **актуальність** науково-педагогічного проекту визначається також:

- соціальним замовленням суспільства, спрямованим на зупинення тенденції простої трансляції готових наукових знань та соціокультурних норм, які сприяють згасанню неповторної індивідуальності та творчих задатків дитини;

- необхідністю реконструювати традиційну систему роботи з обдарованими дітьми, яка недостатньо сприяє механізмам особистісного розвитку дитини;

- потребою оптимізувати механізми педагогічного впливу на стан творчого потенціалу школярів з метою розвитку їхньої обдарованості.

Об'єктом дослідження ми визначили процес розвитку творчого потенціалу обдарованих дітей, а **предмет дослідження** склала система дистанційних форм роботи з обдарованими дітьми, які стимулюють розвиток творчого потенціалу учнів.

Мета проекту полягає в обґрунтуванні позитивного впливу дистанційних форм роботи з обдарованими дітьми на розвиток їхнього творчого потенціалу, створення та перевірка методик проведення різних форм дистанційної роботи з обдарованими дітьми.

Гіпотеза проекту базувалася на припущенні, що творчий потенціал учнів у сучасних умовах забезпечується орієнтацією на гуманістичну парадигму навчання й виховання та визначається сукупністю педагогічних умов і засобів, що сприяють розвитку обдарованості за активної участі педагогів і самих учнів.

У межах розробки науково-педагогічного проекту «Шлях до успіху: дистанційні форми

роботи з обдарованими дітьми» науковцями нашої кафедри були виконані такі **завдання**:

1. Вивчено та проаналізовано стан означеної проблеми у науковій, навчально-методичній літературі та практичній діяльності.

2. Визначено місце і роль дистанційних форм роботи з обдарованими дітьми у навчально-виховному процесі.

3. Класифіковано основні види дистанційної роботи з обдарованими дітьми.

4. Розроблено методики проведення дистанційних форм роботи з обдарованими дітьми та експериментально перевірено їхню ефективність.

Як **провідну** було визначено **ідею проекту**: створення належних умов для свідомої активної участі учнів у творчій діяльності.

Теоретико-методологічну основу проекту склали:

- ідеї особистісно орієнтованого навчання й виховання (І. Якиманська, М. Алексєєв);

- дослідження з філософії і психології творчості (О. Бердяєв, З. Калмикова, В. Паламарчук, Ж. Піаже, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Е. Фромм);

- концепції формування мислення учнів (Л. Виготський, П. Гальперін, Г. Костюк), проблемного навчання (Ю. Бабанський, Т. Кудрявцев, М. Скаткін);

- характеристики вікової та педагогічної психології (Г. Абрамова, Я. Коломинський, О. Скрипченко, З. Огороднійчук).

Розроблений проект має, безперечно, **практичне значення**. Воно визначається тим, що виявлено та експериментально підтверджено доцільність проведення дистанційної роботи з обдарованими дітьми, як ефективного засобу розвитку їхніх творчих здібностей та таланту.

Як відомо, сучасна гуманістична парадигма навчання й виховання спрямована, передовсім, на створення належних умов для розвитку творчого потенціалу підростаючої особистості і для свідомої активної участі учнів у творчій діяльності. Значну роль у створенні таких умов відіграє також дистанційна робота з обдарованими дітьми. Загалом дистанційні форми роботи, як власне і сама дистанційна освіта, являють собою процес і результат історичного розвитку освіти людства, зокрема інформаційного суспільства. Разом з тим – це частина системи відкритої освіти, яка передбачає активну участь особистості у виборі освітніх ресурсів, способів спілкування, курсів для опрацювання.

Серед тлумачень змісту **дистанційних форм** роботи з дітьми можна виокремити **два полярні підходи**, що істотно різняться з дидактичної точки зору:

1. Дистанційні форми роботи – це обмін інформацією між учителем і учнем (групою учнів) за допомогою електронних мереж чи інших засобів телекомунікації. Учень розглядається як одержувач певного інформаційного змісту і системи завдань для його засвоєння. Результати самостійної роботи повертаються знову вчителю для оцінювання якості виконання завдання.

2. Основою дистанційної роботи виступає особистісна продуктивна діяльність учнів, яка вибудовується за допомогою сучасних засобів телекомунікацій. Цей підхід припускає інтеграцію інформаційних та педагогічних технологій, що забезпечують інтерактивність взаємодії.

Роль дистанційних форм роботи значна, оскільки паралельно зі створенням учнями освітніх продуктів відбувається їхнє внутрішнє зростання, розвиток їхньої креативності та творчого потенціалу. Таким чином, *особистісний, креативний та медійний характер – основні риси* дистанційної роботи з обдарованими дітьми.

Розвиток системи дистанційних форм роботи обумовлений сукупністю переваг і можливостей, які полягають у:

- більш гнучких умовах для участі дітей, які віддалені за місцем проживання, мають певні індивідуальні особливості та потреби;

- задоволенні додаткових освітніх потреб;

- створенні більш комфортних емоційно-психологічних умов для самовираження учня, знятті певних психологічних проблем та бар'єрів;

- зменшенні загальних витрат на участь у різних заходах через економію транспортних витрат, витрат на оренду приміщень, скорочення «паперового діловодства» тощо;

- збільшенні кількості потенційних учасників.

Нині організаційні і педагогічні можливості дистанційних форм роботи з дітьми реалізуються за допомогою таких *ІКТ засобів*:

- електронна пошта (e-mail);

- електронні журнали, блоги;

- чат – переписування у режимі реального часу;

- WWW – навігація по мережі Інтернет;

- корисні посилання;

- навчальні веб-сервіси (веб-конференції, вебінари, реєстраційні форми, тести, дошки оголошень тощо);

- соціальні сервіси (типу Skype, Vk, Facebook, twitter);

- мобільний Інтернет.

На базі названих вище телекомунікацій та інформаційних засобів можна застосовувати різні форми роботи з обдарованими дітьми, які обов'язково опираються на індивідуальні особливості дітей, рівень їхньої підготовленості та мотивацію. Серед них можемо назвати:

I. Форми, які спрямовані на надання індивідуальної допомоги у процесі розвитку творчої обдарованості:

1. Інтернет-практикуми.

2. Індивідуальні заняття-консультації.

3. Заочна школа олімпійського резерву.

4. Віртуальні екскурсії.

II. Форми, які спрямовані на інтерактивне вирішення означеної проблеми:

1. Чат-дискусії (заняття).

2. Веб-конференції.

3. Телекомунікації.

4. Вебінари.

5. Медіа-проекти.

6. Аудіопроекти.

III. Форми, які передбачають наявність компоненту змагання:

1. Дистанційні ділові ігри.

2. Веб-квести.

3. Дистанційні олімпіади.

4. Дистанційні конкурси.

5. Медіа- й аудіопроекти.

Всі перелічені вище форми певною мірою підходять і для роботи з мовно обдарованими дітьми.

У сучасному суспільстві статус іноземних мов постійно зростає, що обумовлено існуючим станом міжнародних зв'язків України, активним її виходом у європейський та світовий простори, новими політичними, соціально-економічними та культурними реаліями повсякдення. Відповідно зростає і потреба в якісному оволодінні іноземними мовами, як важливими засобами міжкультурного спілкування. В розвитку вмінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізації сучасного світу.

Зростаюча потреба в оволодінні іноземними мовами напряму пов'язана з розвитком мовної обдарованості школярів, з формуванням розвиненої комунікативної компетенції, з набуттям соціокультурних і соціолінгвістичних знань і умінь. Зрозуміло, що перераховані вище дистанційні форми роботи також активно сприятимуть формуванню мовно обдарованої дитини.